

A TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS ÉS A PÉNZÜGYI TELJESÍTMÉNY KAPCSOLATA A HAGYOMÁNYOS ÉS AZ ISZLÁM KERESKEDELMI BANKOK GYAKORLATÁBAN A PAKISZTÁNI BANKRENDSZER TÜKRÉBEN

THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AND FINANCIAL PERFORMANCE IN THE PRACTICES OF CONVENTIONAL AND ISLAMIC COMMERCIAL BANKS IN THE PAKISTANI BANKING SYSTEM

A szerzők tanulmányukban a nyugati bankok által követett CSR-konceptió iszlám alapokra támaszkodó duális bankrendszer gyakorlatába való beépülését járták körbe. Empirikus kutatásuk Pakisztán tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankjaira terjedt ki. A pakisztáni tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankok társadalmi felelősségvállalási tevékenységét és annak jelentésekben való közzétételét tanulmányozták a 2008-2018 közötti időszakban és azt, hogy ez hogyan hatott a bankok pénzügyi teljesítményére. A kutatás eredményei alapján a társadalmi felelősségvállalásról szóló adatközlés átlagosan 15 százalékkal növekedett a vizsgált időszakban, 56,48%-ról 71,06%-ra. A vizsgálat során kapott eredmények alátámasztják, hogy amely bank tudatosan részt vesz a társadalmi felelősségvállalási tevékenységekben és ezt megfelelően kommunikálja, az jobb gazdasági teljesítményt ér el. A társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó információk közzététele azonban nincs szignifikáns hatással a tőzsdén jegyzett bankok piaci értékeltésére, amit a Tobin-féle Q rátával mértek. A kutatás hatókörét a jövőben érdemes kiterjeszteni, így vizsgálni azt is, hogy az eredményekre mennyiben van hatása annak, hogy a bankok mennyire működnek az iszlám gazdálkodási alapelvek szerint.

Kulcsszavak: vállalati társadalmi felelősség (CSR), iszlám bank, CSR-jelentés, pénzügyi teljesítmény

The authors' study explored the incorporation of the CSR concept followed by Western banks into the practice of Islamic-based dual banking. Their empirical research covered the listed commercial banks in Pakistan. They studied the CSR activities and their disclosure in reports of listed commercial banks in Pakistan during the period 2008–2018 and how they affected the financial performance of the banks. The results of the study revealed that the disclosure of CSR increased by an average of 15 percentage during the period under study: from 56.48% to 71.06%. The results of the study confirm that banks that consciously engage in CSR activities and communicate this appropriately achieve better financial performance. However, disclosure of CSR information has no significant impact on the market valuation of listed banks, as measured by Tobin's Q ratio.

Keywords: corporate social responsibility (CSR), Islamic bank, CSR report, financial performance

Finanszírozás/Funding:

A szerzők a tanulmány elkészítésével összefüggésben nem részesültek pályázati vagy intézményi támogatásban. The authors did not receive any grant or institutional support in relation with the preparation of the study.

Szerzők/Authors:

Dr. Szegedi Krisztina^a (szegedi.krisztina@uni-bge.hu) tudományos rektorhelyettes; Dr. Khan Yahya^b (yahyakhan89@gmail.com) független kutató; Prof. Dr. Lentner Csaba^c (Lentner.Csaba@uni-nke.hu) egyetemi tanár; Dr. Tatay Tibor^d (tatay@sze.hu) egyetemi docens

^aBudapesti Gazdasági Egyetem (Budapest Business University) Magyarország (Budapest); ^bfüggetlen kutató (independent researcher) Pakisztán (Pakistan); ^cNemzeti Közfizikai Egyetem (Ludovika University of Public Service) Magyarország (Hungary); ^dSzéchenyi Egyetem (University of Győr) Magyarország (Hungary)

A cikk beérkezett: 2023. 06. 09-én, javítva: 2023. 08. 27-én és 2023. 10. 02-án, elfogadva: 2023. 10. 04-én.
The article was received: 09. 06. 2023, revised: 27. 08. 2023 and 02. 10. 2023, accepted: 04. 10. 2023.

Az elmúlt évtizedekben a bankok fokozatosan kezdték felismerni a vállalati gyakorlatból már jól ismert társadalmi felelősségvállalás – CSR – jelentőségét (Ehsan, Nazir, Nurunnabi, Raza Khan, Tahir, & Ahmed, 2018). A pénzügyi ágazatban a társadalmi felelősségvállalás elsősorban a pénzügyi botrányokra adott reakcióként, illetve azok megelőzése céljából jelent meg, és egyik fő motivációja a bankszféra iránti bizalom meg-, illetve visszaszerzése és a bankok reputációjának növelése volt. Az elmúlt években előtérbe került a vállalatok befektetők általi értékelésekor a Environmental (környezeti), Social (társadalmi) és Governance (irányítási), rövidítve az ESG-kritériumok figyelembevétele és használata, és ez egyre inkább terjed a vállalati gyakorlatban is. Mivel a korábbi években az ESG használata nem volt jellemző, cikkünkben a CSR-kifejezést használjuk és szinonimaként tekintünk a CSR-re és az ESG-re (Gillan, Koch & Starks, 2021; Torres, Ripa, Jain, Herrero & Leka, 2023).

A CSR alapvetően nyugati koncepciónak tekinthető, amelynek átültetése egy teljesen más kultúrába számos kihívással jár (Muller & Kolk, 2009). A globalizáció okozta összefonódás miatt a CSR-konceptió azonban nemcsak a nyugati világ bankjainak gyakorlatába épült be. Bizonyos elemek megjelenése azokban az országokban is megfigyelhető, ahol a gazdaság szerveződésébe az iszlám tradíciók, az iszlám elvek és az iszlám jog is jelentős hatását gyakorolják.

Az iszlám bankok működését még mindig meglehetősen nagy homály fedi, különösen a mainstream nyugati banki gyakorlat felől tekintve. Többen úgy gondolják, hogy egy iszlám bank az idők kezdete óta iszlám bank, és egy iszlám ország minden bankja iszlám bankként működik, holott ez egyáltalán nincs így. Sokak számára nem világos, hogy mi a különbség a hagyományos és az iszlám bankok között. Elterjedt az a nézet, hogy az iszlám bankok felelősebben működnek, mint a hagyományos bankok, jobb a pénzügyi teljesítményük és jobban helytállnak válságos időkben. Ez utóbbi vélekedésnek nagy jelentősége van, ugyanis a szakirodalomban leginkább a 2008-as pénzügyi válságot követő időszakban jelentek meg a hagyományos és az iszlám bankokat összehasonlító cikkek.

Mind a hagyományos, mind az iszlám bankrendszer kapcsán nagy jelentőségűek a globalizációs folyamatok. A globalizáció gazdasági, politikai és civilizációs-kulturális szinten is értelmezhető, hiszen a termékek és szolgáltatások, az emberek, a pénz áramlása, valamint a politikai-hatalmi átrendeződés mellett jelentős kulturális változásokat is okoz, ugyanakkor felvetheti a civilizációs ellentéteket is (Csicsmann, 2018). Mindezek ellenére a pénzügyi piacok globális összekapcsolódása jellemzővé vált és a legnagyobb változások a technológiában, valamint a szabályozásban várhatók (PwC, 2020). A folyamat nem most kezdődött, hiszen a lokális kereskedelmi bankrendszerek működését a nemzetközi pénzügyi intézmények, a hitelminősítők már régóta befolyásolják, de a 2008-as pénzügyi válság erre ráerősített és direkt szabályozással, valamint a fejlett országok bankmenedzsment-kultúrájának és üzleti szokásainak feltételező piacokon való átvételével globali-

zálódott tovább a pénzügyi rendszer (Lentner, 2013).

A társadalmi felelősségvállalás koncepciója szorosán összekapcsolódik a tevékenység által lefedett területekről szóló jelentéstétellel. Mintegy hetven CSR-kutatással foglalkozó cikk tartalomelemzése alapján Ali, Frynas & Mahmood (2017) megállapították, hogy a CSR-tevékenységről szóló jelentéseknek különbözik a hajtóereje a fejlett és a fejlődő országokban: míg a fejlett országokban a különböző érintettek, például a szabályozók, tulajdonosok, hitelezők, befektetők, környezetvédők és a média által felvetett problémák nagy jelentőségűek, addig a fejlődő országokban sokkal inkább a külső elvárásoknak, például nagy befolyással bíró nemzetközi vevők, külföldi befektetők, nemzetközi média vagy nemzetközi szabályozó intézmények elvárásainak van erőteljes szerepük ebben.

Még érdekesebb a helyzet, ha olyan vallással és kultúrával jellemezhető országról beszélünk, amelynek ezek a sajátosságai erőteljesen kihatnak a bankrendszerére is. Az iszlám országokban működő iszlám bankok a nyugati hagyományos bankrendszerrel eltérően vallási alapokon állnak. Az iszlám bankrendszer egy erősebb szabályozási közegben működik, mivel egyaránt érvényesülnek a konvencionális bankokra is vonatkozó állami jogszabályok, másrészt pedig a vallási normák, mint szubszidiárius jogi normák (Varga & Cseh, 2018).

A témában megjelent szakirodalom elemzésével megvizsgáljuk, hogy milyen különbség fedezhető fel a hagyományos és az iszlám bankok társadalmi felelőssége között, és milyen kapcsolat van a bankok társadalmi felelőssége, valamint pénzügyi teljesítménye között. Esettanulmányunkban Pakisztán bankrendszerére fókuszálunk.

A Pakisztáni Iszlám Köztársaság a fejlődő országok egyike, a világ ötödik legnépesebb országa (WorldBank, 2019), ahol a népesség 96,28 százaléka muszlim (Pakistan Bureau of Statistics, 2020). Az országban élő 195 millió muszlimmal Pakisztán a világ második legnépesebb iszlám országa (Muslim Pro – Help Center, 2020). Ennek ellenére a globális iszlám banki eszközállomány mindössze 1,3 százaléka van Pakisztánban (Statista, 2023). Az iszlám országok túlnyomó többségében az iszlám bankok piaci részesedése 50 százalék alatti, közéjük tartozik Pakisztán is (Islamic Financial Services Board, 2022). Az ország bankrendszere jelentős átalakuláson ment keresztül a jelenlegi duális bankrendszer létrejöttéig, amelyben együtt vannak jelen a hagyományos és az iszlám bankok.

Vállalati társadalmi felelősségvállalás és összefüggései a pénzügyi teljesítménnyel a nyugati bankoknál

A vállalati társadalmi felelősségvállalás folyamatosan fejlődő koncepció. A fogalom jelentős átalakuláson ment át attól a kezdeti megközelítéstől, amely azt a kérdést feszegette, hogy a vállalati vezetők a tulajdonoson kívül a társadalomnak is felelősséggel tartoznak-e (Bowen, 1953). Az 1970-es években a hangsúly a vállalatvezetők helyett a vállalatok, mint szervezetek társadalmi felelősségére tevő-

dött. Az egyik legismertebb megközelítés a CSR-piramis, mely szerint a vállalat társadalmi felelősségvállalása gazdasági, jogi, etikai és jótékonyági felelősségvállalást jelenthet, melyek különböző, egymásra épülő felelősségi szintként értelmezhetők (Carroll, 1991).

A bankszektor viszonylag későn fogadta el a vállalati társadalmi felelősségvállalás koncepcióját. A társadalmi felelősségvállalás hajtóerejét a bankszektorban is különbözőképpen látják a kutatók. A reputációs szempontokat előtérbe helyezve Polychronidou, Ioannidou, Kipouros, Tsourgiannis & Simet (2014) szerint a vállalati CSR sikere alapján kezdtek el a bankok is CSR-kezdmenyvezéseiket sport-, oktatási, kulturális és környezetvédelmi projektek támogatásával. A társadalmi felelősség mérésére a társadalmi ügyeket támogató jótékonyág mellett, a bankok a környezetvédelem területén kezdtek el irányelveket és teljesítménymutatókat alkalmazni (Schmid-Schönbein & Braunschweig, 2000). A morális elvárások alapján a bankok szintén először környezetvédelmi, majd pedig társadalmi kérdésekbe ütköztek (Viganò & Nicolai, 2009). Lentner és szerzőtársai szerint a 2008-as válság után előtérbe került a kereskedelmi bankok társadalmi felelőssége, és a központi bankok is részt vettek a kereskedelmi bankok vállalati társadalmi felelősségvállalási stratégiáinak előmozdításában (Lentner, Szegedi, & Tatay, 2015a), és a központi bankok is hangsúlyt fektettek a felelősségvállalásra (Lentner, Szegedi, & Tatay, 2015b). A befektetők között megjelentek olyanok, akik a profitmaximalizálási tényezőkön kívül azt is elvárják, hogy a bankok figyelemmel legyenek a társadalmi és környezeti kockázatokra. Ugyanakkor lényeges szempont a bankok felelősségi projektje esetén a megvalósíthatóság és pénzügyi fenntarthatóság (Tóth, 2021).

Kérdésként vetődött fel, hogy a társadalmi felelősségvállalás szemléletének beépítése a banki működésbe befolyásolja-e a banki jövedelmezőséget. A banki CSR-tevékenység pénzügyi teljesítményre gyakorolt hatására vonatkozóan a szakirodalomban először a felelőtlen viselkedés eredményt csökkentő szerepe került előtérbe. Ha a bankok eltérnek az elvektől és útmutatóktól, súlyos pénzbüntetésekre, kötbérekre számíthatnak (Ullah, 2013). Ahhoz, hogy megtérüljön a bankok CSR-kezdmenyvezése, az ügyfelek pozitív hozzáállására van szükség. Rugimbana, Quazi & Keating (2008) a fogyasztók attitűdjét vizsgálták a kereskedelmi bankok társadalmi felelősségvállalásához: az ügyfelek egyik típusát csupán az érdekelte, hogy az intézményeknek vannak-e az ügyfél pénzügyi hasznát szolgáló stratégiái, a másik kategória pedig azokat az intézményeket részesítette előnyben, akik hatékonyak a vállalati társadalmi felelősségvállalásban. A bankok gazdaságban betöltött szerepe miatt felelőségük túlmutat saját tevékenységükön, közvetítő szerepük révén jelentősen elősegíthetik más érintettek felelős működését és járulhatnak hozzá a fenntartható fejlődéshez (Jeucken & Bouma, 2017).

Simpson és Koher (2002) szerint a nagyobb társadalmi felelősséget vállaló bankok eszközarányos jövedelmezősége (ROA) magasabb a társadalmi felelősséget kevésbé vállalóknál. Kutatásuk arra is rávilágít, hogy a kevesebb

társadalmi felelősséget vállaló bankokkal összevetve a nagyobb társadalmi felelősséget viselők hitelkockázata alacsonyabb. Deckop, Merriman & Gupta (2006) a vállalatok társadalmi felelősségvállalására és pénzügyi teljesítményére vonatkozó kutatásukban azt mutatták ki, hogy a bankoknál a társadalmi felelősségvállalás segíti a kockázatok csökkentését és javítja a pénzügyi teljesítményt.

Társadalmi felelősségvállalás az iszlám bankokban

Az iszlám bankrendszer a „saría-kompatibilis”, azaz az iszlám jognak megfelelő pénzügyi tevékenységek alapján működő bankok összességét jelenti (Tarver, 2022). A saría szó szerint utat jelent és nemcsak a vallási tevékenységet, hanem a mindennapi tevékenységet is szabályozza az iszlámokban és iránymutatásul szolgál a pénzügyi tevékenységben is (Halton, 2021). Bár az iszlám bankrendszer gyökerei a VII. századra nyúlnak vissza, a modern iszlám bankrendszer csak az 1960-as évek végén jött létre és formálódik napjainkban is (Hayes, 2020). Mivel az iszlám vallásban lényeges a társadalmi jólét, a jó kormányzás, a környezetvédelem és az etikus egyéni és szervezeti magatartás, természetéből adódóan összhangban van a CSR-konceptióval (Platonova, Asutay, Dixon & Mohammad, 2018).

Az iszlám vallásban a legfőbb értékek közé tartozik a felelős irányítás, a társadalmi elszámoltathatóság és jóság, valamint a környezetvédelmi megfontolások és az egyéni és szervezeti magatartásban megjelenő etikai szempontok (Nor & Hashim, 2015). Az iszlám vallási törvénykezése alapján a pénz csupán értékmérő eszköz, de pénz előállítása pénzből tilos, így az iszlám orientációjú bankrendszerben tiltják a kamatszédést, amely a kamatösszeg nagyságától függetlenül uzsorának minősül (Bajkó & Varga, 2013). Az iszlám bankrendszer válsággal szembeni stabilitását az uzsora tilalma mellett a szerencsejáték tilalma és a bizonytalanság tilalma alapelvek segítik elő (Alqahtani & Mayes, 2017). Az iszlámokban a cél a közösség jólétének a biztosítása, ehhez hozzátartozik, hogy az iszlámokban kötelező az adakozás (zakat) (Falus, 2014), így kötelezően megjelenik a bankok adakozása is (Varga, 2017). Míg a hagyományos bankok akkor is kamatot számítanak fel, ha az ügyfél veszteséges, addig az iszlám bankoknál a bank és az ügyfél üzleti partnerek, a bankkal megosztja az ügyfél mind a nyereséget, mind a veszteséget, ezen kívül a késedelmes fizetéssel járó pénzbírság csak arra szolgál, hogy elriassa az ügyfeleket a mulasztástól, és ezt a jövedelmet jótékonyági célokra használják fel (Awan, Hayat & Faiz, 2018).

Egyes kutatók szerint az iszlám bankok alapelveiknek köszönhetően többnyire stabilak, ez megmutatkozik például a tőkefelelésben és a jövedelmezőségben (ROE és ROA), valamint a profitabilitásban is (Ádám, Bodnár & Luspay, 2015; Varga & Tóth, 2017a; Varga & Tóth, 2017b).

Pakisztán példája

A CSR megismerése és megértése Pakisztánban akkor került előtérbe, amikor Pakisztán Értékpapír- és

Tőzsdedefelügyelete 2009-ben első ízben készítette el a vállalatok társadalmi felelősségvállalására és adatközlési gyakorlatára vonatkozó előírását (Ehsan et al., 2018). E szerint a pakisztáni tőzsdén jegyzett vállalatok éves jelentéseiben be kell számolni a CSR-tevékenységről, amely kiterjed, de nem korlátozódik a következő témákra (Securities and Exchange Commission of Pakistan, 2009): vállalati jótékonykodás, energiamegtakarítás, környezetvédelmi intézkedések, közösségi beruházási és jóléti rendszerek, fogyasztóvédelmi intézkedések, jóléti kiadások a hátrányos helyzetűek számára, ipari kapcsolatok, hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatása, munkahelyi biztonság és egészségvédelem, üzleti etika és korrupcióellenes intézkedések, nemzeti adományok, hozzájárulás az államkincstárhoz, vidékfejlesztési programok.

Pakisztánban 1980-ban kezdődött a bankrendszer iszlamosítása, amikor Pakisztán Állami Bankja változásokat hajtott végre a szabályozásban. 1985-től sikertelenül tettek kísérletet arra, hogy minden kereskedelmi bank kamatmentesen működjön a nyereség és veszteség megosztási rendszerben, az iszlám jognak megfelelően (Khattak & Rehman, 2010). 2000-től változott a stratégia és duális bankrendszer jött létre, amelyben párhuzamosan működnek hagyományos és iszlám kereskedelmi bankok is. 2001 végén hozták létre az első teljes körű iszlám bankot, amiből jelenleg öt működik az országban. Azért, hogy megfeleljen a központi bank előírásainak, sok hagyományos („nyugati működési elvű”) kereskedelmi bank iszlám banki szolgáltatásokat nyújtó fiókot vagy részleget hozott létre, amely párhuzamosan működik a hagyományos kereskedelmi banki tevékenysége mellett (Salman, Nawaz, Hassan, Bukhari & Baker, 2018). Mérlegfőösszeg alapján az iszlám bankolás részesedése 14,4%, a betétek 15,9%-a tartozik ide, ebben benne van nemcsak az öt teljes körű iszlám bank 1456 bankfiókjának tevékenysége, hanem 17 hagyományos kereskedelmi bank 1328 iszlám bankfiókjának és 1348 iszlám részlegének tevékenysége is (State Bank of Pakistan, 2019).

Pakisztán bankrendszere 31 kereskedelmi bankot foglal magába, amiknek működését Pakisztán Állami Bankja központi bankként szabályozza. A 31 kereskedelmi bank közül 24 helyi bank 7 pedig külföldi bank vagy annak leányvállalata. A helyi bankok közé tartoznak az állami kereskedelmi bankok (5), a magán helyi bankok (15) és a szakosodott bankok (4). A 31 kereskedelmi bank közül 20 egyben a pakisztáni tőzsdén jegyzett bank (Pakistan Stock Exchange, 2018).

A társadalmi felelősségvállalás és a pénzügyi teljesítmény kapcsolata az iszlám elvekre támaszkodó bankok esetén a szakirodalmi előzmények alapján

A társadalmi felelősségvállalás és a pénzügyi teljesítmény kapcsolatát az iszlám bankok vonatkozásában többen vizsgálták, ezek a kutatások többnyire ellentmondásos eredményre vezettek. Sukcharoensin (2012), valamint

Arshad, Anees, & Ullah (2015) a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának gyakorlata és a cégek értéke (Tobin Q mutatója) közötti összefüggést tanulmányozva thai és pakisztáni cégek körében nem mutattak ki összefüggést a vállalatok társadalmi felelősségvállalása és a cégek értéke vagy gazdasági teljesítménye között. Platonova és szerzőtársai (2018) ugyanakkor megállapították, hogy az Öböl Menti Együttműködés Tanácsának (Gulf Cooperation Council, GCC) fennhatósága alá tartozó térségben az iszlám bankok társadalmi felelősségvállalása összefügg pénzügyi teljesítményükkel. Bagh, Khan, Azad, Saddique, & Khan (2017) Pakisztán bankszektorában vizsgálták az ok-okozati összefüggést a vállalatok társadalmi felelősségvállalása és pénzügyi teljesítménye között 30 bankból álló mintán. Arra a következtetésre jutottak, hogy a ROA, ROE és a részvényenkénti eredmény (EPS) pozitív összefüggésben áll a vállalat társadalmi felelősségvállalásával. Sayed, Malik, Ahmed & Ali (2017) a munkavállalói jóléti alapok és adományok hatását vizsgálták a bankok pénzügyi teljesítményére és megállapították, hogy a pénzügyi mutatók közül mindössze a ROE és Tobin Q rátája mutat kapcsolatot a vállalatok társadalmi felelősségvállalásával, a kapcsolat pedig negatív. A pakisztáni iszlám bankok stratégiája, CSR-tevékenysége és pénzügyi teljesítménye között részben mutattak ki kapcsolatot (Ivascu, Ali, Khalid & Raza, 2023), a pakisztáni iszlám bankok CSR-közzététele elmarad a várt szinttől (Zafar & Sulaiman, 2021).

Az empirikus kutatás célja és módszere

A korábbi empirikus kutatásokhoz kapcsolódva a pakisztáni bankok körében folytattunk vizsgálatot. Elemzéseinket a pakisztáni tőzsdére bevezetett bankok körében végeztük (Khan, 2020; Szegedi, Khan & Lentner, 2020). Célunk annak elemzése volt, hogy a tőzsdei elvárásokat követő, pakisztáni tőzsdén jegyzett bankok mennyiben integrálják a saját országkultúrájuktól gyökeresen eltérő „nyugati-háttérű” vállalati társadalmi felelősségvállalás koncepciót, mennyiben fejlődött a CSR-gyakorlat a 2008-as pénzügyi válságot és a 2009-es CSR-szabályozást követően, hogyan függ össze a bankok CSR-gyakorlata és pénzügyi teljesítményük. A kutatás módszere tartalomelemzés és regressziószámítás volt.

A tartalomelemzés a vállalati társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó adatok közlésének mérésére széles körben használatos módszer (Paulík, Majková, Tykva & Cervinka, 2015; Romero, 2016; Syed & Butt, 2017). A CSR-aktivitást a közzététel alapján CSR-indexszel mértük.

A CSR-index megállapításához a kettős, súlyozatlan adatközlési mutatót használtuk (Rouf, 2011; Saleh, Zulkifli, & Muhamad, 2010; Tilakasiri, 2013). Ha egy bank éves jelentésében vagy honlapján közzé teszi a társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatos tényezőkről szóló információkat, akkor ezzel a technikával „1” értéket rendelünk hozzá, ha viszont hiányzik az erre vonatkozó információ, „0” értéket kap (Gujarati, 2009; Sharif & Rashid, 2014).

$$CSRI_j = \frac{\sum_i^n x_i}{n_j} \quad (1)$$

ahol

$CSRI_j = A$ j -dik bank társadalmi felelősségvállalásának mutatója

$n_j = A$ vállalatok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatos területek összes száma a j -dik bank esetén, $n = 71$

$x_{ij} = 1$, ha az „ i -dik” terület a „ j -dik” bank éves jelentésében szerepel, és 0, ha a terület nem szerepel éves jelentésben/honlapon.

A CSR-aktivitás mérése érdekében a szakirodalom (Ahmed & Ahmad, 2011; Amran et al., 2017; Awan, Kamal, Rafique, & Khan, 2012; Birindelli, Ferretti, Intonti & Iannuzzi, 2015; Botshabelo, Mbekomize, & Phatshwane, 2017; Day & Woodward, 2009; Deutsch &

Pintér, 2018; Ehsan et al., 2018; Fatima, 2017; Gao, 2011; Khalid & Nasir, 2015; Khan, 2010; Khan, Lockhart & Bathurst, 2018; Maqbool & Zameer, 2018; Paulík et al., 2015; Romero, 2016; Sayed et al., 2017; Scholtens, 2008; Sharif & Rashid, 2014) tanulmányozása alapján kilenc CSR-kategóriát állítottunk fel, amit az egyes kategóriákon belül tovább részleteztünk banki társadalmi felelősségi területekre (1. ábra). Az egyes felelősségi területek hivatkozott szakirodalomban való megjelenését az 1. melléklet tartalmazza.

Kutatásunkban három kutatási kérdésre kerestünk választ: (1) Hogyan alakult a pakisztáni bankok CSR-aktivitása 2008-2018 között? (2) A társadalmi felelősségvállalás mely területeire fókuszálnak a pakisztáni bankok? (3) Van-e összefüggés a pakisztáni bankok társadalmi felelősségvállalási tevékenysége és pénzügyi teljesítménye

1. ábra

Banki társadalmi felelősség területek

Tulajdonosok	Munkavállalók	Vezetés
<ul style="list-style-type: none"> Befektetői kapcsolatok kezelése Közös fórum párbeszédhez Rugalmas irányelvek a befektetők számára Befektetők megbecsülése Befektetők tájékoztatása Hosszú távú érdek és fejlesztés 	<ul style="list-style-type: none"> Munkavállalók oktatása, képzése A munkavállalók biztonsága és egészsége Munkavállalói juttatások A munkavállalók jólléte és egészsége A munkavállalók ösztönzése, jutalmazása és elégedettsége Nemi sokszínűség Esélyegyenlőség Munkavállalók létszáma Női munkavállalók (megkülönböztetés-mentességi irányelvek) Családbarát lehetőségek (egészségügyi és oktatási) Kisebbségek (megkülönböztetésmentességi irányelvek) Visszajelzés 	<ul style="list-style-type: none"> Igazgatóság összetétele Az igazgatóság hatékonysága Kapcsolat az érintettekkel Vezetők Független igazgatósági tagok
Ügyfelek	Beszállítók	Versenytársak
<ul style="list-style-type: none"> Termék- / szolgáltatásbiztonság Ügyfél-elégedettség Ügyféltudatosság Ügyfélkapcsolatok kezelése Marketing (etikus, felelősségteljes) Mikrohitelek, mikrofinanszírozás Társadalmilag felelős befektetés Társadalmilag felelős megtakarítás Finanszírozás kezdeményezése civil szervezeteknek 	<ul style="list-style-type: none"> Hosszú távú kapcsolatok Tisztességes tárgyalás Támogatás, gondoskodás, védelem, előrelépés Esélyegyenlőség a beszállítók között Beszállítók tájékoztatása Visszajelző rendszer / panaszkezelési rendszer 	<ul style="list-style-type: none"> Versenytársakkal való kapcsolat Tisztességes értékesítési gyakorlat Együttműködés
Helyi közösség és társadalom	Természeti környezet	CSR menedzsment
<ul style="list-style-type: none"> Egészség és oktatás Közösségtámogató programok Sport és kultúra szponzorálás Jótékonyági kezdeményezések Emberi jogok védelme, gyermekmunka tilalma Segítségnyújtás természeti katasztrófák áldozatainak Gyakornoki és ösztöndíjprogramok Munkalehetőségek A szegénység felszámolása Segítségnyújtás a háborúk és terrorizmus áldozatainak Fenntartható finanszírozás Fogyatékkal élők támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> A hulladék újrahasznosítása Környezetvédelmi ügyek /kezdeményezések Védekezés a környezetszennyezés ellen ISO 14000/14001 Környezetvédelmi policy/irányelvek Befektetések energiaprojektbe Növényültetés, zöldítés Környezetbarát termékek Környezetvédelmi díjak A Világbank környezeti iránymutatásai A környezeti kockázat figyelembevétele OECD-irányelvek Mezőgazdaság-támogatási programok 	<ul style="list-style-type: none"> Magatartási, etikai kódex Társadalmi felelősségvállalási / fenntarthatósági jelentés Átláthatóság (belső és külső audit) Társadalmi felelősségvállalási funkció Korrupcióellenesség / megvesztegetés elleni harc Irányítási irányelvek

Forrás: saját szerkesztés

között? A társadalmi felelősségvállalási tevékenység és a bankok pénzügyi teljesítménye közötti összefüggés vizsgálata céljából négy mutatóval mértük a bankok pénzügyi teljesítményét: a szakirodalomra támaszkodva a számviteli alapú teljesítményt az eszközarányos jövedelmezőséggel (ROA), a tőke megtérülési mutatóval (ROE) és a részvényenkénti eredménnyel (EPS) mértük (Waddock & Graves, 1997; Moneva & Ortas, 2010; Ahamed, Almsafir & Al-Smadi, 2014; Saeidi, Sofian, Saeidi & Saeidi, 2015; Bagh et al., 2017) a piaci alapú teljesítményt pedig Tobin Q rátájával mértük (Scholtens, 2008; Karagiorgos, 2010).

A vizsgált bankok közé a pakisztáni tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankok kerültek. Ennek oka, hogy a 20 tőzsdén jegyzett pakisztáni bank mérlegfőösszege a teljes kereskedelmi banki szektor nagy részét (92,53%) teszi ki (State Bank of Pakistan, 2018), ezen kívül az éves jelentéseik megbízhatóan hozzáférhetőek több évre vonatkozóan, továbbá a 2009-es tőzsdei CSR-szabályozásnak köszönhetően kötelező a CSR-tevékenységükről beszámolniuk (Securities and Exchange Commission of Pakistan, 2009).

A kutatás eredményei

Az adatgyűjtés során a bankok 2008-2018 közötti éves jelentéseit vizsgáltuk. Azért ezt az időszakot választottuk, mert a 2008-as gazdasági válság következtében a pakisztáni gazdaság a legnehezebb időszakát élte át. A külső és belső egyensúly egyaránt 2008 első negyedévében kezdett romlani. Az infláció, amely 2007-ben még 7% volt, 2008-ban 25%-ra szökött (Haque, 2010). 2018-at követően újabb törést jelentő válság következett, hiszen a COVID-19 járvány hatásai már 2019-ben jelentkeztek az ázsiai térségben. Az összegyűjtött adatokat és ezek elemzését az alábbiakban foglaljuk össze.

A mintában szereplő húsz tőzsdén jegyzett kereskedelmi bank CSR-indexét és azok átlagát tartalmazza az 1. táblázat a 2008 és 2018 közötti időszakra vonatkozóan. A vizsgált időszak átlagos CSR-indexe alapján az első helyen a Muslim Commercial Bank (MCB) végzett 72,6 százalékos teljesítménnyel, öt követte a Standard Chartered Pakistan (SCP) 71,45 százalékkal

1. táblázat

A tőzsdén jegyzett pakisztáni kereskedelmi bankok CSR-indexe, 2008-2018

Sorrend	Bank	Átlagos CSR-index	CSR-index (CSRI)										
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	MCB	0,726	0,5634	0,6479	0,7183	0,7324	0,7183	0,7465	0,7606	0,7324	0,7887	0,7887	0,7887
2	SCP	0,7145	0,662	0,6901	0,7183	0,6761	0,6761	0,6901	0,7042	0,7183	0,7606	0,7887	0,7746
3	Allied Bank	0,7106	0,6479	0,6479	0,6338	0,6338	0,7183	0,6901	0,7606	0,7465	0,7606	0,7887	0,7887
4	NBP	0,7055	0,662	0,6901	0,662	0,6761	0,7042	0,6901	0,7042	0,7183	0,7324	0,7606	0,7606
5	Habib Bank	0,6825	0,5915	0,6197	0,662	0,6761	0,6901	0,7042	0,7042	0,6479	0,7324	0,7465	0,7324
6	United Bank	0,6786	0,6056	0,6338	0,662	0,662	0,6901	0,662	0,7324	0,7042	0,6901	0,7324	0,6901
7	Bank Alhabib	0,6722	0,5775	0,5915	0,6761	0,662	0,6479	0,662	0,6901	0,7042	0,7183	0,7465	0,7183
8	Meezan Bank	0,6684	0,5775	0,6056	0,6197	0,6056	0,6901	0,6761	0,6901	0,6901	0,7042	0,7465	0,7465
9	Bank Alfalah	0,6556	0,5915	0,5775	0,6197	0,6338	0,6197	0,6761	0,6901	0,6901	0,7042	0,7042	0,7042
10	Habib Metro	0,6543	0,6197	0,6197	0,662	0,6338	0,662	0,662	0,662	0,662	0,662	0,6761	0,6761
11	Bank Islami	0,6428	0,5493	0,5493	0,6056	0,6197	0,662	0,662	0,662	0,662	0,6761	0,6901	0,7324
12	JS Bank	0,6402	0,5634	0,507	0,6056	0,5915	0,6056	0,662	0,6761	0,6761	0,7042	0,7465	0,7042
13	Askari Bank	0,6389	0,5915	0,5915	0,6338	0,6056	0,6338	0,6338	0,662	0,662	0,6761	0,662	0,6761
14	Faysal Bank	0,6312	0,5634	0,5915	0,5915	0,6056	0,6197	0,6197	0,6479	0,6338	0,6479	0,7042	0,7183
15	BOK	0,6133	0,5211	0,5211	0,5352	0,5915	0,5915	0,5915	0,6479	0,6338	0,6761	0,7183	0,7183
16	BOP	0,6108	0,493	0,493	0,507	0,5211	0,5634	0,6338	0,6901	0,7183	0,7183	0,7183	0,662
17	Silk Bank	0,6031	0,493	0,507	0,5634	0,5775	0,6197	0,6338	0,6479	0,6338	0,6479	0,6479	0,662
18	Soneri Bank	0,6018	0,4789	0,4789	0,493	0,5352	0,5775	0,6197	0,6761	0,6761	0,7042	0,7183	0,662
19	Summit Bank	0,5493	0,4789	0,4789	0,4789	0,493	0,5352	0,5493	0,5775	0,5634	0,6197	0,6338	0,6338
20	Samba Bank	0,5122	0,4648	0,4507	0,4789	0,4648	0,4789	0,493	0,507	0,507	0,5211	0,6056	0,662
	Átlag	0,6456	0,5648	0,5746	0,6063	0,6099	0,6352	0,6479	0,6747	0,6690	0,6923	0,7162	0,7106

Forrás: saját szerkesztés a tőzsdén jegyzett pakisztáni kereskedelmi bankok éves jelentéseinek és/vagy honlapjainak tartalomlemzése alapján

Öt teljes körű iszlám bank működik Pakisztánban (State Bank of Pakistan, 2019), ezek közül kettő jegyzett a pakisztáni tőzsdén (Pakistan Stock Exchange, 2018), így két teljes körű iszlám bank került a mintánkba. Ugyanakkor a mintába került többi bank többsége is működtet iszlám bankfiókokat, amik bankfiókjai mintegy 10 százalékát teszik ki (State Bank of Pakistan, 2019, p. 26; KPMG, 2020), ezen kívül összesen 1335 iszlám részleget működtetnek (State Bank of Pakistan, 2019, p. 26) és mindössze két bankról a JS Bankról és a Samba bankról mondható el, hogy tisztán konvencionális bankok.

és az Allied Bank Limited 71,06 százalékos átlagos CSR-teljesítménnyel (1. táblázat). Az utolsó helyen a Samba Bank átlagos CSR-teljesítménye áll (51,22%), öt közvetlenül a Summit Bank (54,93%) és a Soneri Bank (60,18%) előzi meg. A mintában szereplő két teljes körű iszlám bank CSR-teljesítménye alapján a középmezőnyben helyezkedik el: Pakisztán legnagyobb teljes körű iszlám bankja, a Mezaan Bank a 8. helyen végzett 66,84 százalékos átlagos teljesítménnyel, míg a Bank Islami a 11. helyen végzett 64,28%-os átlagos CSR-teljesítménnyel.

Az utolsó vizsgált év, azaz a 2018-as CSR-teljesítmény alapján szintén a Muslim Commercial Bank (MCB) a legjobb, a tíz éves átlagos teljesítményhez képest helyet cserélt viszont a következő két helyezett bank, így az első két helyen helyi hagyományos kereskedelmi bankok végeztek (az MCP és az Allied Bank Limited). Őket követi egy külföldi bank leánybankja a Standard Chartered Pakistan (SCP), majd a legnagyobb állami kereskedelmi bank a National Bank of Pakistan (NBP) következik, a teljes körű iszlám Mezaab Bank pedig feljött az ötödik helyre.

Az eredmények azt mutatják, hogy a mintában szereplő összes bank 2008-2018 közötti időszakban mért átlagos CSR-indexe 0,6456 volt. Ez azt jelenti, hogy átlagosan a banki társadalmi felelősségi területek 64,56 százaléka szerepelt a pakisztáni bankok éves jelentéseiben vagy honlapján. A vizsgált bankok átlagos CSR-teljesítménye 15%-kal növekedett, a 2008. évi 0,56-ról 2018-as 0,71-re. A kutatás eredményei alapján a pakisztáni tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankok átlagos társadalmi felelősségvállalási teljesítménye közepesről (56%) indult 2008-ban. A 2018-ban elért 71% azt mutatja, hogy a fejlődésnek még további tere van.

Tartalomlemezésünk alapján az egyes banki társadalmi felelősségi területeket tekintve a vezetéssel, vállalati kormányzással kapcsolatos felelősségi témák jelentek meg a leggyakrabban, átlagosan a vizsgált bankok jelentéseinek 92,82 százalékában. Ezt követték a tulajdonosokkal kapcsolatos felelősségi témák (82,88%), majd a CSR-menedzsmentterületek (79,32%). A tőzsdén jegyzett pakisztáni kereskedelmi bankok mintegy kétharmada számol be a munkavállalókkal (70,46%), a versenytársakkal (68,64%), a közösséggel és a társadalommal (68,64%), valamint az ügyfelekkel (65,62%) kapcsolatos társadalmi felelősségi témákról. Sokkal kisebb arányú az azonos jelentések aránya, amelyekben a beszállítókkal (40,53%) és a természeti környezettel (40,04%) kapcsolatos CSR-témák jelentek meg. A pakisztáni tőzsdén jegyzett bankok munkavállalókkal kapcsolatos felelősségi témái között egyáltalán nem jelent meg a nemi sokszínűség vagy a családbarát lehetőségek. Az ügyfelekkel kapcsolatban pedig egyetlen kereskedelmi bank sem számolt be társadalmilag felelős befektetésekről vagy megtakarításokról. Ugyancsak egyáltalán nem jelentek meg olyan, beszállítókkal kapcsolatos témák, mint a beszállítók közötti esélyegyenlőség, a beszállítók tájékoz-

2. táblázat

A pakisztáni tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankok társadalmi felelősségi indexe (CSRI) és a pénzügyi teljesítménye közötti regressziószámítás eredményei

Független változók	Függő változók			
	Saját tőke arányos megtérülés (ROE) Random Effect	Eszközarányos megtérülés (ROA) Fixed Effect	Egy részvényre jutó nyereség (EPS) Fixed Effect	Tobin Q mutató Random Effect
CSRI	1,727** (0,038)	7,323** (0,045)	7,741 (0,303)	-0,887 (0,407)
Méret	0,029 (0,279)	-0,811* (0,052)	-0,967 (0,346)	0,067 (0,477)
Kor	-0,001* (0,062)	0,162 (0,357)	-0,455 (0,314)	0,004 (0,173)
Tőke megfelelési mutató	0,015** (0,029)	-0,010 (0,760)	0,061 (0,351)	0,040*** (0,000)
Rezsiköltség	0,204 (0,295)	-0,288 (0,107)	0,208 (0,541)	0,026 (0,556)
Konstans	3,508*** (0,000)	6,789 (0,362)	30,911 (0,129)	-0,510 (0,791)
Megfigyelés	220	220	220	220
Év	Yes	Yes	Yes	Yes
R ²	0,238	0,19	0,19	0,38
P érték (F)	(0,0000)	(0,0000)	(0,0000)	(0,0000)
Hausman Chi) Prob	2,62 (0,0000)	46,99 (0,0000)	39,93 (0,0005)	5,35 (0,9804)
Breusch-Pagan LM Chi Prob	5,63 (0,0088)	7,20 (0,0036)	259,44 (0,0000)	146,39 (0,0000)
Breusch-Pagan Hetttest Chi Prob	635,58 (0,0000)	95,65 (0,0000)	46,00 (0,0000)	44,84 (0,0000)

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1, A P értékek a zárójelben szerepelnek.

Forrás: saját számítás

tatása vagy beszállítókkal folytatott tisztességes tárgyalások. Ezenkívül minden vizsgált kereskedelmi bank éves jelentéseiből hiányoztak az ISO 14000/14001, a Világbank vagy az OECD által nyújtott környezetvédelmi iránymutatásokkal kapcsolatos információk.

A 2. táblázat a pakisztáni tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankok társadalmi felelősségi indexe (CSRI) és a pénzügyi teljesítménye közötti regressziószámításunk eredményeit foglalja össze. A regressziószámítást elvégeztük a rögzített hatás (fixed effects) modell és a véletlen hatás (random effects) modell alapján is. A modellek közt a Hausman teszt segítségével választottuk ki a megfelelőbbet. A 2. táblázatban csak a jobbnak talált modell számításai eredményeit foglaltuk össze.

Ez alapján a CSR-tevékenység nyilvánosságra hozatala pozitív és szignifikáns összefüggést mutat a saját tőke arányos megtérüléssel (ROE) és az eszközarányos megtérüléssel (ROA) mért pénzügyi teljesítménnyel. A táblázat első sorában látható, hogy a CSR-tevékenységre vonatkozó index (CSRI) és a ROE közötti pozitív kapcsolat valószínűsége 95% ($p < 0,05$), míg a ROA esetén ez 99% ($p < 0,01$). Ezek az eredmények egybecsengenek Santhirasegar, Ramakrishnan, Hishan & Jamal (2018), Maqbool & Zameer (2018), Djalilov, Vasylieva, Lyeonov & Lasukova (2015) és Fayad, Ayoub & Ayoub (2017) megállapításaival. Azonban elemzésünk azt mutatja, hogy a CSR és az egy részvényre jutó nyereség (EPS) közötti kapcsolat pozitív, de nem szignifikáns. Ezek az eredmények alátámasztják Batra & Bahari (2018) és Islam, Ahmed & Hasan (2012) tanulmányait.

Hasonlóképpen a CSR és a Tobin Q mutató közötti kapcsolat pozitív és nem szignifikáns, összhangban Sukcharoensin (2012) és Arshad et al. (2015) megállapításaival. Eredményeink azt sugallják, hogy a kereskedelmi bankok CSR-tevékenysége és annak megfelelő közzététele elősegíti számvitel alapú pénzügyi teljesítményük javítását.

Összefoglalás

Tanulmányunkban a nyugati bankok által követett CSR-konceptió iszlám alapokra támaszkodó duális bankrendszer gyakorlatába való beépülését jártuk körbe. Empirikus kutatásunk Pakisztán tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankjaira terjedt ki, ám igyekeztünk egy átfogóbb képet adni a tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankokon kívüli tágabb banki környezetről is, vagyis rávilágítottunk arra is, hogy az iszlám vallási elveket követő Pakisztáni Iszlám Köztársaság területén működő kereskedelmi bankok üzletpolitikájában az iszlám elvek eltérő mélységben érvényesülnek.

A pakisztáni tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankok társadalmi felelősségvállalási tevékenységét és annak jelentésekben való közzétételét tanulmányoztuk a 2008-2018 közötti időszakban és azt, hogy ez hogyan hatott a bankok pénzügyi teljesítményére. Első kutatási kérdésünk kapcsán megállapítottuk, hogy a társadalmi felelősségvállalásról szóló adatközlés átlagosan 15%-kal növekedett a vizsgált időszakban, 56,48%-ról 71,06%-ra. Ez azt

mutatja, hogy Pakisztán bankszektorában a társadalmi felelősségvállalásról szóló adatközlés fejlesztésre szoruló, de a fejlődés jelei tapasztalhatók. Második kutatási kérdésünk vonatkozásában a vizsgálat megállapította, hogy a pakisztáni tőzsdén jegyzett cégek elsősorban a vállalkormányzással, a befektetői kapcsolatokkal, az alkalmazottak és az ügyfelek fejlesztésével és megtartásával, valamint a közösséghez való hozzájárulással kapcsolatos CSR-tevékenységekre és azok nyilvánosságra hozatalára összpontosítanak. Nem jelennek meg azonban hangsúlyosan a CSR beszállítói és környezeti szempontjai, ennek oka lehet, hogy a bankok és más érintettek Pakisztánban nem ismerik teljesen a CSR fogalmát és széles körű megközelítését (Malik & Nadeem, 2014). Megállapításaink összhangban állnak Deegan (2002) tanulmányával, aki hangsúlyozta az érintettek elvárásainak és tudatosságának fontosságát a CSR-tevékenységek szintjének és a közzétételének szempontjából.

Harmadik kutatási kérdésünkre választ adva megállapítottuk, hogy amely bank tudatosan részt vesz a társadalmi felelősségvállalási tevékenységekben és megfelelő adatközlést folytat, az jó hatással van a gazdasági teljesítményükre, ahogy azt Sharif & Rashid (2014) pakisztáni tőzsdén jegyzett kereskedelmi bankok 2005 és 2010 közötti eredményének vizsgálatával szintén megállapították. A társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó információk közzététele azonban nincs szignifikáns hatással a tőzsdén jegyzett bankok piaci értékeltetésére, amelyet a Tobin-féle Q rátával mértünk, mivel a bankok valószínűleg megszenvedhették a Pakisztánban fellépett bizonytalan gazdasági helyzeteket (Arshad et al., 2015).

A tanulmány hozzájárul a vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról és annak nyilvánosságra hozataláról szóló szakirodalomhoz, rámutatva arra, hogy fontos a CSR komplex értelmezésének megismertetése és az arról való jelentős ösztönzése. Jelen kutatás korlátai közé tartozik, hogy kereskedelmi bankokat vizsgált, de a vizsgálat nem terjedt ki más pénzügyi intézményekre, például befektetési bankokra vagy biztosítótársaságokra. A tanulmány kizárólag a pakisztáni kereskedelmi bankokra fókuszált. A tartalomelemzés során vizsgált CSR-területek bővítésére kerülhet sor újabb szakirodalmak alapján. Az egyes területekre való utalás a bankok jelentéseiben nem mutatja, hogy milyen mélységben foglalkoznak az egyes CSR-területekkel. A kutatás hatókörét e korlátok figyelembevételével a jövőben érdemes kiterjeszteni, például vizsgálni azt is, hogy az eredményekre mennyiben van hatása annak, hogy a bankok milyen mértékben működnek az iszlám alapelvek szerint.

Felhasznált irodalom

- Ádám, D., Bodnár, L., & Luspay, M. (2015). Iszlám bankrendszer az Egyesült Arab Emírségekben. *Hitelintézet* *14*(november), 72–89.
<http://epa.niif.hu/02700/02722/00074/pdf/>
- Ahamed, W.S.W., Almsafir, M.K. & Al-Smadi, A.W. (2014). Does corporate social responsibility lead to improve in firm financial performance? Evidence from

- Malaysia. *International Journal of Economics and Finance*, 6(3), 126-138.
<https://doi.org/10.5539/ijef.v6n3p126>
- Ahmed, A., & Ahmad, I. (2011). *Corporate Conscience: CSR in Pakistan-a Study*. Sustainable Development Policy Institute (SDP). https://sdpi.org/corporate-conscience-csr-in-pakistan/publication_detail
- Ali, W., Frynas, J.G. & Mahmood, Z. (2017). Determinants of corporate social responsibility (CSR) disclosure in developed and developing countries: a literature review. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 24(4), 273-294.
<https://doi.org/10.1002/csr.1410>
- Alqahtani, F. & Mayes, D.G. (2017). The global financial crisis and Islamic banking: the direct exposure to the crisis. *Banks and Bank Systems*, 12(3), 100-112.
[https://doi.org/10.21511/bbs.12\(3\).2017.08](https://doi.org/10.21511/bbs.12(3).2017.08)
- Amran, A., Fauzi, H., Purwanto, Y., Darus, F., Yusoff, H., Zain, M.M., . . . & Nejadi, M. (2017). Social responsibility disclosure in Islamic banks: a comparative study of Indonesia and Malaysia. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 15(1), 99-115.
<https://doi.org/10.1108/JFRA-01-2015-0016>
- Arshad, M.G., Anees, F., & Ullah, M.R. (2015). The impact of corporate social responsibility on firm's financial performance. *The International Journal of Applied Research*, 4, 9-28.
- Awan, A.W., Kamal, Y., Rafique, M., & Khan, S. (2012). Corporate social responsibility in Pakistan economy. *Business & Economic Review*, 2(1), 1-31.
<http://dx.doi.org/10.22547/BER/4.1.1>
- Awan, H.M., Hayat, S. & Faiz, R. (2018). Antecedents and consequences of corporate image: conventional and Islamic banks. *Journal of Business Management*, 58(4), 418-432.
<http://dx.doi.org/10.1590/S0034-759020180407>
- Bagh, T., Khan, M.A., Azad, T., Saddique, S., & Khan, M.A. (2017). The corporate social responsibility and firms' financial performance: evidence from financial sector of Pakistan. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(2), 301-308.
- Bajkó A. & Varga J. (2013). Az iszlám és a hagyományos bankrendszer összehasonlító elemzése. *A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására közleményei*, 5(1), 39-45.
- Batra, R., & Bahri, A. (2018). Financial performance and corporate social responsibility (CSR): empirical evidence from banks in India. *International Journal of Business Ethics in Developing Economies*, 7(2), 37-42.
- Birindelli, G., Ferretti, P., Intonti, M., & Iannuzzi, A.P. (2015). On the drivers of corporate social responsibility in banks: evidence from an ethical rating model. *Journal of Management & Governance*, 19(2), 303-340.
<http://dx.doi.org/10.1007/s10997-013-9262-9>
- Botshabelo, I., Mbekomize, C.J. & Phatshwane, P.M.D. (2017). Corporate social responsibility reporting in banking industry: an analysis of disclosure levels in Botswana. *International Journal of Business and Management*, 12(12), 224.
<https://doi.org/10.5539/ijbm.v12n12p224>
- Bowen, H.R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. Harper & Row.
- Carroll, A.B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.
[https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-G](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-G)
- Csicsmann L. (2018). Bevezetés a regionális–civilizációs tanulmányokba: Az új világtrend és a paradigmák összecsapása. In Dévényi K. (szerk.) (2018). *Civilizációk Kelettől Nyugatig* (pp. 15-44). Budapesti Corvinus Egyetem.
- Day, R., & Woodward, T. (2009). CSR reporting and the UK financial services sector. *Journal of Applied Accounting Research*, 10(3), 159-175.
<http://dx.doi.org/10.1108/09675420911006398>
- Deckop, J.R., Merriman, K.K., & Gupta, S. (2006). The effects of CEO pay structure on corporate social performance. *Journal of Management*, 32(3), 329-342.
<http://dx.doi.org/10.1177/0149206305280113>
- Deegan, C. (2002). The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 282-311.
<https://doi.org/10.1108/09513570210435852>
- Deutsch, N. & Pintér, É. (2018). The link between corporate social responsibility and financial performance in the Hungarian banking sector in the years following the global crisis. *Financial and Economic Review*, 17(2), 124-145.
<http://dx.doi.org/10.25201/FER.17.2.124145>
- Djalilov, K., Vasylieva, T., Lyeonov, S., & Lasukova, A. (2015). Corporate social responsibility and bank performance in transition countries. *Corporate Ownership and Control*, 13(1CONT8), 879-888.
<http://dx.doi.org/10.22495/cocv13i1c8p7>
- Ehsan, S., Nazir, M. S., Nurunnabi, M., Raza Khan, Q., Tahir, S., & Ahmed, I. (2018). A multimethod approach to assess and measure corporate social responsibility disclosure and practices in a developing economy. *Sustainability*, 10(8), 1-18.
<http://dx.doi.org/10.3390/su10082955>
- Falus, O. (2014). Az iszlám alapítvány – a „waqf”. *Jogtörténeti Szemle*, (3), 1-7. https://www.academia.edu/42169513/Az_iszl%C3%A1m_alap%C3%ADtv%C3%A1ny_a_waqf
- Fatima, M. (2017). A comparative study of CSR in Pakistan. *Asian Journal of Business Ethics*, 6(1), 81-129.
<http://dx.doi.org/10.1007/s13520-017-0074-x>
- Fayad, A.A., Ayoub, R., & Ayoub, M. (2017). Causal relationship between CSR and FB in banks. *Arab Economic and Business Journal*, 12(2), 93-98.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.aebj.2017.11.001>
- Gao, Y. (2011). CSR in an emerging country: a content analysis of CSR reports of listed companies. *Baltic*

- Journal of Management*, 6(2), 263–291.
<http://dx.doi.org/10.1108/17465261111131848>
- Gillan, S.L., Koch, A., & Starks, L.T. (2021). Firms and social responsibility: A review of ESG and CSR research in corporate finance. *Journal of Corporate Finance*, 66, 101889. [10.1016/j.jcorpfin.2021.101889](https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2021.101889)
- Gujarati, D.N. (2009). *Basic econometrics* (5th ed.). McGraw-Hill Education.
- Halton, C. (2021). *Sharia*. <https://www.investopedia.com/terms/s/shariah.asp>
- Haque, I. (2010). Pakistan: Causes and management of the 2008 economic crisis. *TWN Global Economy Series*, 22, 1-36. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=19f5bd7d70182b4061bdff07c5a99f4f0cce3145>
- Hayes, A. (2020). *Accounting and auditing organization for Islamic financial institutions (AOIFI)*. <https://www.investopedia.com/terms/a/aoifi.asp>
- Islam, Z.M., Ahmed, S.U., & Hasan, I. (2012). Corporate social responsibility and financial performance linkage: Evidence from the banking sector of Bangladesh. *Journal of Organizational Management*, 1(1), 14-21.
- Islamic Financial Services Board (2022). *Islamic financial services industry stability report*. Kuala Lumpur, Malaysia, June.
- Ivascu, L., Ali, W., Khalid, R. & Raza, M. (2023). The impact of competitive strategies on performance of banking sector; the mediating role of corporate social responsibility and operational excellence. *Energies*, 16(1), 297.
<http://dx.doi.org/10.3390/en16010297>
- Jeucken, M. & Bouma, J.J. (2017). The changing environment of banks. In Bouma, J.J., Jeucken, M., & Klinkers, L. (Eds.), *Sustainable Banking: The Greening of Finance* (pp. 24-38). Routledge.
- Karagiorgos, T. (2010). Corporate social responsibility and financial performance: An empirical analysis on Greek companies. *European Research Studies Journal*, 13(4), 85–108.
<https://doi.org/10.35808/ersj/301>
- Khalid, G.K., & Nasir, Z.M. (2015). Development and testing of corporate social responsibility (CSR) index for Pakistan. *Development*, 5(3), 5-27. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=0c0ee4901ceb850230e2cb97b5dfae07c16c38a9>
- Khan, H.U.Z. (2010). The effect of corporate governance elements on corporate social responsibility (CSR) reporting: Empirical evidence from private commercial banks of Bangladesh. *International Journal of Law and Management*, 52(2), 82-109.
<http://dx.doi.org/10.1108/17542431011029406>
- Khan, M., Lockhart, J.C., & Bathurst, R.J. (2018). Institutional impacts on corporate social responsibility: a comparative analysis of New Zealand and Pakistan. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 3(1), 1-13.
<http://dx.doi.org/10.1186/s40991-018-0026-3>
- Khan, Y. (2020). *Corporate social responsibility and firm's financial performance: evidence from the banking sector of Pakistan*. Miskolci Egyetem. Gazdaságtudományi Kar. Hantos Elemér Gazdálkodás- és Regionális Tudományi Doktori Iskola, Miskolc.
<http://dx.doi.org/10.14750/ME.2021.032>
- Khattak, N.A. & Rehman, K.U. (2010). Customer satisfaction and awareness of Islamic banking system in Pakistan. *African Journal of Business Management*, 4(5), 662-671. <https://academicjournals.org/journal/AJBM/article-full-text-pdf/307F7CE23043>
- KPMG (2020). *Banking results 2019*. Commercial Bank Operating in Pakistan, 18 June 2020. <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/pk/pdf/2020/06/Banking%20Results%202019.pdf>
- Lentner, Cs. (2013). A bankszabályozás tudományos rendszertana és fejlődéstörténete. In Lentner Cs. (Szerk.), *Bankmenedzsment: Bankszabályozás, pénzügyi fogyasztóvédelem* (pp. 27-86). Nemzeti Közszerzői Kiadó.
- Lentner, Cs., Szegedi, K., & Tatay, T. (2015a). Corporate social responsibility in the banking sector. *Pénzügyi Szemle/Public Finance Quarterly*, 60(1), 95-103. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8853/1/a_lentner_szegedi_tatay_2015_1.pdf
- Lentner, Cs., Szegedi, K., & Tatay, T. (2015b). A központi bankok társadalmi felelőssége. *Vezetéstudomány*, 46(9-10), 35-47.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2015.09.04>
- Malik, M.S., & Nadeem, M. (2014). Impact of corporate social responsibility on the financial performance of banks in Pakistan. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 10(1), 9-19.
<https://doi.org/10.18052/www.scipress.com/ILSHS.21.9>
- Maqbool, S., & Zameer, M.N. (2018). Corporate social responsibility and financial performance: An empirical analysis of Indian banks. *Future Business Journal*, 4(1), 84-93.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.fbj.2017.12.002>
- Moneva, J.M. & Ortas, E. (2010). Corporate environmental and financial performance: A multivariate approach. *Industrial Management and Data Systems*, 110(2), 193–210.
<http://dx.doi.org/10.1108/02635571011020304>
- Muller, A. & Kolk, A. (2009). CSR performance in emerging markets evidence from Mexico. *Journal of Business Ethics*, 85, 325–337.
<http://dx.doi.org/10.1007/s10551-008-9735-y>
- Muslim Pro – Help Center (2020). *Top 10 Largest Muslim Populations In The World*. <https://support.muslimpro.com/hc/en-us/articles/115002006087-Top-10-Largest-Muslim-Populations-In-The-World>
- Nor, S.M. & Hashim, N.A. (2015). CSR and sustainability of Islamic banking: The bankers view. *Jurnal Pengurusan (UKM Journal of Management)*, 45, 73-81. https://www.ukm.my/jurnalpengurusan/wp-content/uploads/2022/10/jp_45-7.pdf
- Pakistan Bureau of Statistics (2020). *Population by Religion*. <http://www.pbs.gov.pk/content/population-religion>
- Pakistan Stock Exchange (2018). *Listed Banks*. <http://www.ksestocks.com/ListedCompanies/SortByName>

- Paulík, J., Majková, M.S., Tykva, T., & Cervinka, M. (2015). Application of the CSR measuring model in commercial bank in relation to their financial performance. *Economics & Sociology*, 8(4), 65-81. <http://dx.doi.org/10.14254/2071-789X.2015/8-4/5>
- Platonova, E., Asutay, M., Dixon, R., & Mohammad, S. (2018). The impact of corporate social responsibility disclosure on financial performance: Evidence from the GCC Islamic banking sector. *Journal of Business Ethics*, 151(2), 451-471. <http://dx.doi.org/10.1007/s10551-016-3229-0>
- Polychronidou, P., Ioannidou, E., Kipouros, A., Tsourgiannis, L., & Simet, G.F. (2014). Corporate social responsibility in Greek banking sector – An empirical research. *Procedia Economics and Finance*, 9, 193-199. [http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00020-3](http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00020-3)
- PwC (2020). *Capital Markets 2020: Will it change for good?* <https://www.pwc.com/gr/en/publications/assets/capital-markets-2020.pdf>
- Romero, F.P. (2016). A cross-case study on corporate social responsibility (CSR) in the Philippines: A comparative analysis on perspectives from the top banking institutions in the Philippines from 2010-2014. *GSTF Journal on Business Review (GBR)*, 4(2), 1-8. <http://dx.doi.org/10.7603/s40706-015-0017-2>
- Rouf, D. (2011). The corporate social responsibility disclosure: A study of listed companies in Bangladesh. *Business and Economics Research Journal*, 2(3), 19-32. <https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarin-dex-1423873763.pdf>
- Rugimbana, R., Quazi, A. & Keating, B. (2008). Applying a consumer perceptual measure of corporate social responsibility. *Journal of Corporate Citizenship*, 29(Spring), 61–74. <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=4038&context=commpapers>
- Saeidi, S.P., Sofian, S., Saeidi, P. & Saeidi, S.P. (2015). How does corporate social responsibility contribute to firm financial performance? The mediating role of competitive advantage, reputation, and customer satisfaction. *Journal of Business Research*, 68(2), 341–350. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2014.06.024>
- Saleh, M., Zulkifli, N., & Muhamad, R. (2010). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership. *Managerial Auditing Journal*, 25(6), 591-613. <http://dx.doi.org/10.1108/02686901011054881>
- Salman, A., Nawaz, H., Hassan, S.M., Bukhari, S.M.H. & Baker, A. (2018). Growth analysis of Islamic banking in Pakistan: A qualitative approach. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 22(Special Issue), 1-8. https://www.researchgate.net/publication/324152211_Growth_Analysis_of_Islamic_Banking_in_Pakistan_A_Qualitative_Approach
- Santhirasegar, J., Ramakrishnan, S., Hishan, S.S., & Jamal, N.M. (2018). The relationship between corporate social responsibility practices and firm performance of domestic banks in Malaysia. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(2.29), 451-456. <http://dx.doi.org/10.14419/ijet.v7i2.29.13797>
- Sayed, S., Malik, I.R., Ahmed, M., & Ali, M. (2017). Does corporate social responsibility improve the firm's financial performance: a theoretical perspective of agency and stakeholder theory by financial sector of Pakistan. *Journal of Contemporary Management Sciences*, 3(11), 137-156. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3105343
- Schmid-Schönbein, O., & Braunschweig, A. (2000). *EPI-Finance 2000: Environmental Performance Indicators for the Financial Industry*. EPI-Finance. <https://firstforsustainability.org/media/EPI%20Finance%202000.pdf>
- Scholtens, B. (2008). A note on the interaction between corporate social responsibility and financial performance. *Ecological Economics*, 68(1-2), 46-55. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ecolecon.2008.01.024>
- Securities and Exchange Commission of Pakistan (2009). *Companies (Corporate Social Responsibility) General Order 2009*. <https://jamapunji.pk/sites/default/files/CSR.pdf>
- Sharif, M. & Rashid, K. (2014). Corporate governance and corporate social responsibility (CSR) reporting: an empirical evidence from commercial banks (CB) of Pakistan. *Quality & Quantity*, 48(5), 2501-2521. <http://dx.doi.org/10.1007/s11135-013-9903-8>
- Simpson, W.G. & Kohers, T. (2002). The link between corporate social and financial performance: Evidence from the banking industry. *Journal of Business Ethics*, 35(2), 97-109. <https://doi.org/10.1023/A:1013082525900>
- State Bank of Pakistan (2019). *Islamic Banking Bulletin June 2019*. <https://ceif.iba.edu.pk/pdf/islamic-banking-bulletin-june2019.pdf>
- State Bank of Pakistan (2018). *Financial Statements Analysis of Financial sector 2014-2018*. <http://www.sbp.org.pk/departments/stats/FSA-2014-18.pdf>
- Statista (2023). *Distribution of global Islamic banking assets in of 2021, by country*. <https://www.statista.com/statistics/649269/distribution-of-global-islamic-banking-assets-by-country/>
- Sukcharoensin, S. (2012). The determinants of voluntary CSR disclosure of Thai listed firms. *International Proceedings of Economics Development & Research*, 46(12), 61-65. https://www.academia.edu/es/65644840/The_Determinants_of_Voluntary_CSR_Disclosure_of_Thai_Listed_Firms
- Syed, M.A. & Butt, S.A. (2017). Financial and non-financial determinants of corporate social responsibility: empirical evidence from Pakistan. *Social Responsibility Journal*, 13(4), 780-797. <http://dx.doi.org/10.1108/SRJ-08-2016-0146>
- Szegedi, K., Khan, Y., & Lentner, Cs. (2020). Corporate social responsibility and financial performance: evidence from Pakistani listed banks. *Sustainability*, 12(10), 4080. <https://doi.org/10.3390/su12104080>
- Tarver, E. (2022). *Islamic banking and finance definition: history and example*. <https://www.investopedia.com/terms/i/islamicbanking.asp>

- Tilakasiri, K. (2013). Construct an index for measuring corporate social responsibility activities for developing World: Evidence from Sri Lanka. *International Journal of Science and Research*, 4(7), 606-612. <https://www.ijsr.net/archive/v4i7/SUB156259.pdf>
- Torres, L., Ripa, D., Jain, A., Herrero, J. & Leka, S. (2023). The potential of responsible business to promote sustainable work – An analysis of CSR/ESG instruments. *Safety Science*, 164, 106151. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ssci.2023.106151>
- Tóth, F. (2021). Hidden preferences in social responsibility: The analysis of Erste SEEDS corporate social responsibility programme. *Vezetéstudomány*, 52(5), 14–26. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.05.02>
- Ullah, M.S. (2013). Corporate social responsibility practices in the banking sector in Bangladesh-An assessment. *Bank Parikrama*, 38(3&4), 129-152. https://www.researchgate.net/profile/Md-Ullah-40/publication/265089327_Corporate_Social_Responsibility_Practices_in_the_Banking_Sector_in_Bangladesh_-_An_Assessment/links/54cdff680cf298d6565e8de2/Corporate-Social-Responsibility-Practices-in-the-Banking-Sector-in-Bangladesh-An-Assessment.pdf
- Varga, J. & Tálos, L. (2017a). The Analysis of the Turkish Participation Banks in the Period of 2007-2015. *JURA*, 23(1), 162-172. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2654644>
- Varga, J. (2017). Az iszlám bankrendszer működése. *Polgári Szemle: Gazdasági és Társadalmi Folyóirat*, 13(1-3), 295-306. <http://dx.doi.org/10.24307/psz.2017.0925>
- Varga, J. & Cseh, B. (2018). The operation of islamic banks on the basis of an EU example – Az iszlám bankok működése egy EU-s példa alapján. *Köztes Európa*, 10(1), 125-134. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekke/article/view/12786>
- Varga, J. & Tálos, L. (2017b). The Comprehensive Analysis of the Turkish Islamic Banking System and the Hungarian Banking System: Effect of the economic crisis on the two types of banking systems. *SELYE E-STUDIES*, 8(2), 4-16. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223990>
- Viganò, F., & Nicolai, D. (2009). CSR in the European banking sector: evidence from a sector survey. In R. Barth & F. Wolff (Eds.), *Corporate Social Responsibility in Europe. Rhetoric and Realities* (pp. 95-108). Edward Elgar Publishing Inc. <http://dx.doi.org/10.4337/9781848447233.00017>
- Waddock, S.A. & Graves, S.B. (1997). The corporate social performance–financial performance link. *Strategic Management Journal*, 18(4), 303-319. [http://dx.doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199704\)18:4<303::AID-SMJ869>3.0.CO;2-G](http://dx.doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199704)18:4<303::AID-SMJ869>3.0.CO;2-G)
- WorldBank (2019). *Population Total*. https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?most_recent_value_desc=true&fbclid=IwAR2emfQndSdHUGJ6EwnFOxmndmzVISLHrf8hDokWGbyRiM10-x0ih-2YZ8Y
- Zafar, M.B. & Sulaiman, A.A. (2021). Corporate social responsibility disclosure and Islamic banks: a case study of Pakistan. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 13(1), 73 – 97. <http://dx.doi.org/10.1108/JIABR-12-2020-0373>

A banki társadalmi felelősségi területek megjelenése a szakirodalomban

Banki társadalmi felelősségi területek érintettek szerinti bontásban	Ahmed & Ahmad (2011)	Amran et al. (2017)	Awan et al. (2012)	Birindelli et al. (2015)	Botshabelo et al. (2017)	Day & Woodward (2009)	Deutsch & Pintér (2018)	Ehsan et al. (2018)	Fatima (2017)	Gao (2011)	Khalid & Nasir (2015)	Khan (2010)	Khan et al. (2018)	Maqbool & Zameer (2018)	Paulik et al. (2015)	Romero (2016)	Sayed et al. (2017)	Scholten (2008)	Sharif & Rashid (2014)
Tulajdonosok																			
Befektetői kapcsolatok kezelése																			
Közös fórum párbeszédhez																			
Rugalmas irányelvek a részvényesek és befektetők számára																			
Részvényesek megbecsülése																			
A részvényesek tájékoztatása																			
Hosszú távú érdek és fejlesztés																			
Munkavállalók																			
Munkavállalók oktatása, képzése																			
A munkavállalók biztonsága és egészsége																			
Munkavállalói juttatások																			
A munkavállalók jólléte és egészsége																			
A munkavállalók ösztönzése, jutalmazása és elégedettsége																			
Nemi sokszínűség																			
Esélyegyenlőség																			
Munkavállalók létszáma																			
Női munkavállalók (megkülönböztetésmentességi irányelvek)																			
Családbarát lehetőségek (egészségügyi és oktatási)																			
Kisebbségek (megkülönböztetésmentességi irányelvek)																			
Visszajelzés																			
Vezetés																			
Igazgatóság összetétele																			
Az igazgatóság hatékonysága																			
Kapcsolat az érintettekkel																			
Vezetők																			
Független igazgatósági tagok																			
Ügyfelek																			
Termék-/szolgáltatásbiztonság																			
Ügyfélelégedettség																			
Ügyféludatosság																			
Ügyfélkapcsolatok kezelése																			
Marketing (etikus, felelősségteljes)																			
Mikrohitelek/mikrofinanszírozás																			
Társadalmilag felelős befektetés																			
Társadalmilag felelős megtakarítás																			
Finanszírozási kezdeményezések civil szervezetek számára																			

Beszállítók																
Hosszú távú kapcsolatok																
Tisztességes tárgyalás																
Támogatás, gondoskodás, védelem, előrelépés																
Esélyegyenlőség a beszállítók között																
Beszállítók tájékoztatása																
Visszajelző rendszer/panaszkezelési rendszer																
Versenytársak																
Versenytársakkal való kapcsolat																
Tisztességes értékesítési gyakorlat																
Együttműködés																
Helyi közösség és társadalom																
Egészség és oktatás																
Közösségtámogató programok																
Sport és kultúra szponzorálás																
Jótekonysági kezdeményezések																
Emberi jogok védelme/gyermekmunka tilalma																
Segítségnyújtás természeti katasztrófák áldozatainak																
Gyakornoki és ösztöndíjprogramok																
Munkalehetőségek																
A szegénység felszámolása																
Segítségnyújtás a háborúk és a terrorizmus áldozatainak																
Fenntartható finanszírozás																
Fogyatékkal élők támogatása																
Természeti környezet																
A hulladék újrahasznosítása																
Környezetvédelmi ügyek/kezdeményezések																
Védekezés a környezetszennyezés ellen																
ISO 14000/14001																
Környezetvédelmi policy/irányelvek																
Befektetések energiaprojekttekbe																
Növényültetés, zöldítés																
Környezetbarát termékek																
Környezetvédelmi díjak																
A Világbank környezeti iránymutatásai																
A környezeti kockázat figyelembevétele																
OECD-irányelvek																
Mezőgazdaság-támogatási programok																
CSR menedzsment																
Magatartási/etikai kódex																
Társadalmi felelősségvállalási / fenntarthatósági jelentés																
Átláthatóság (belső és külső audit)																
Társadalmi felelősségvállalási funkció																
Korrupcióellenesség / megvesztegetés elleni harc																
Irányítási irányelvek																

Forrás: saját szerkesztés